

Назарій Гардзель
Студент 3 курсу історичного факультету
Житомирського державного університету імені Івана Франка
Науковий керівник: к.і.н., ст. викладач Маркевич О. В

Історіографія питання військового будівництва доби Гетьманату

Військова грань вивчення процесу історії національно-визвольних змагань у період Гетьманату залишається предметом неабиякого зацікавлення науковців. До ряду проблемних питань, які потребують подальшого дослідження на сучасному етапі належать ряд питань про державотворчу діяльність Гетьмана П. Скоропадського та про те, які ж були основні перепони у шляху до зміцнення державності. Одна з проблем належить до розряду організації боєздатної армії для захисту новоствореної держави. Варто зазначити, що в процесі дослідження даної проблеми, науковцями було сформовано три основні напрямки вивчення історіографії правління гетьмана П. Скоропадського: прогетьманський, більшовицький та унерівський.

Метою статті є спроба дати коротку характеристику історіографічним дослідженням щодо питань, які присвячені військовому будівництві часів П. Скоропадського. Актуальність статті полягає у тому, що проблема історіографічного дослідження створення армії Української Держави допоможе висвітлити та ширше розкрити погляди науковців з даного питання.

Одним з перших дослідив та обґрунтував у своїй науковій роботі український історик, політичний діяч, член уряду гетьманату Д. Дорошенко. Будучи очевидцем тих подій та маючи доступ до офіційної документації держави, автор у своїй праці «Історія України 1917-1923 рр.», проаналізував основні моменти стосовно організації, проведення перевороту, складу уряду та його діяльність та ряд інших важливих питань [3]. Автор окремо звернув увагу на розбудову та становлення професійної армії Української Держави, її структуру, реформи які проводилися та визначив чинники, які на його думку гальмували розвиток як держави та армії в цілому в цілому[3, с. 161-179].

Відомий історик О. Рєєнт на сторінках власних праць описує П. Скоропадського як виданого діяча та державотворця Української Держави. Автор розкриває шляхи економічного розвитку держави [4 с. 86-139], основні

особливості військового будівництва [4, с. 174-188], зовнішня політика [4, с.190-208] та культурного розвитку держави [4, с.210-227].

На сучасному етапі науковці відкривають нові сторінки у питанні становлення та розвитку армії Української Держави. Слід відзначити праці Я. Тинченка, які присвячені військового будівництва різного роду військ періоду правління Центральної Ради, Гетьманату, Директорії [6, 7, 8]. У своїй науковій праці, яка присвячена наземній техніці періоду гетьманату квітня-лютого 1918 р., автор висвітлює процес створення панцерних частин армії гетьмана та їх структуру [7, с. 60-64]. Автор досліджує питання, які стосуються організації українського флоту [8, с. 44-51].

Варто згадати і окрему працю Я. Тинченка, яка присвячена військовому будівництву Української Держави. Автор, проаналізувавши сучасні вітчизняні і зарубіжні праці та документальні джерела, дає характеристику умов, напередодні перевороту 29 квітня 1918 р., особливу увагу акцентує на реформуванні армії. Зокрема запровадження основних знаків розрізнення армії Української Держави [7 с. 64-80], військової уніформи усіх військових підрозділів [7 с. 85-109], дає аналіз структури армії гетьмана [7, с. 30-46].

Відомий сучасний дослідник А. Харук присвятив свою працю Військово-повітряним силам України у 1917-1920 [6]. Автор зазначає у своїй праці, що російська історіографія у продовж десятиліть замовчувала той факт, що у період з 1917 р. по 1920р, в українській армії була присутня бойова авіація. Основні бойові машини, які були на озброєнні армії, це: бомбардувальники типу «Ілля Муромець», «Фарман ХХХ», винищувач «Ньюпорт», літак-розвідник «Анаде» та низка інших. Автор зазначає, що намагання П. Скоропадського закупити в Одеського заводу «Анатра» нові літаки-розвідники типу «Анасаль», зазнали невдачі через тиск Австрійських окупаційних військ. Також А. Харук дає загальну характеристику стану Військово-повітряних сил гетьмана П. Скоропадсько, зазначаючи основні проблеми та реформи, які проводив уряд гетьмана [6, с. 29-40].

Наукова праця колегії авторів, яка присвячена Першій світовій війні 1914-1918 років та України [1]. В ході дослідження періоду правління П. Скоропадського, автори приділяють велику увагу дослідженню впливу німецьких та австрійських окупаційних військ на внутрішні справи України. У праці пояснюється факт гальмування розвитку збройних сил держави та ряду інших важливих питань через вплив окупаційних військ та внутрішніми суперечками різних політичних сил [1, с. 681], зазначають також і структуру армії гетьмана [1, с. 680-685].

Історик П. Гай-Нижний досліджував у своїх працях структуру Штабу гетьмана, його основні завдання та пріоритети. У своїх працях автор висвітлює фінансову політику гетьманату, аналізував реформу, за якої передбачалося створення фінансових банків, прослідковував політику фінансової системи, податкової, створення митних служб, та аналізував бюджетні витрати на армію [2].

Отже, не тривала, проте достатньо динамічна доба правління гетьмана П. Скоропадського назавжди закарбувалася в історії боротьби за незалежність та державотворення Української держави. Перед дослідниками стоїть подальші питання, на які ще необхідно дати відповіді: розшукати нові джерела, а також переглянути вже відомі свідчення, відмовившись від заідеалізованих штампів ряду досліджень та виводити нові версії на процес творення та зміцнення армії гетьманату в контексті розвитку Української Держави.

Список використаної літератури:

1. Велика війна 1914-1918 рр. і Україна / упоряд. О. П. Реєнт ; НАН України, Ін-т історії України. – К. : КЛІО, 2013. – 784 с.<http://history.org.ua/?libid=10346>
2. Гай-Нижник П.П. Власний Штаб гетьмана П.Скоропадського: структура, штати, завдання (1918 р.) // Гілея. – 2011. – Випуск 53 (10). – С.73–80 (частина 1)
3. Дорошенко Дмитро Іванович , Історія України 1917-1923. В 2-х т.: Документально - наукове видання / Упоряд.:К.Ю Галушко. – К. : Темпора,2002. – 352 с.: іл.
4. Реєнт О. Павло Скоропадський .-К.: Видавничий дім «Альтернативи»,2003. – 304 с.
5. Харук А. Крила України: Військово-повітряні сили України, 1917-1920 рр.- К.:Темпора, 2008.- 96с.
6. Я. Тинченко. Війська Ясновельможного Пана Гетьмана. Армія Української Держави, травень-грудень 1918 року.-К.:Темпора, 2014.- 152с
7. Я. Тинченко. Військово- морські сили України. 1917-1921. – К.: Темпора, 2012. – 116 с.
8. Я. Тинченко. Панцирні потяги, панцирники, та залізничні війська у Визвольній війні 1917-1920 рр.-К.:Темпора, 2012 . – 112 с.